

הלבנות סבה סימן תרלג

שחללה יותר מעשרים אמה * ותלה בה דברים נאים ועל-גיריבן נהמעט תללה, (ז) לא הוי מעוט, וכן אם (ח) מעטה בדברים וקסחות (ט) * לא הוי מעוט, ואפלו בטלם: ד (י) ימעטה (ז) בתבן (יא) ובטלו, (יב) הרי זה מעוט, ואין צריך לומר עפר ובטלו, * אכל סתם אינו מעוט "אפלו בעפר (יג) עד שיבטלנו בפה: ה היתה גבוה מעשרים ובה בה (יד) אצטבא (טו) כנגד דפן (טז) האמצעי (יז) על-פני כלה ובה שעור סבה, קשרה כל הסבה (יח) אפלו מהאצטבא (יט) והלאה: ו יאם בפה האצטבא (יט) מן הצד, אם יש מן האצטבא עד כהל השני (כ) פחות מארבע אמות, קשרה [*] על האצטבא (ו) דוקא, ואם לאו פסולה: ז יאם בנה האצטבא באמצע, אם יש ממנו לכל

ז שם הנפלא ה' ז שם ה' ח שם כוונתו לשון פירוש דאחלה, הרי"ן והא"ש שם ונמכר פקוד רט שם י טור קטב רש"י ושלוח הסכים אביו תראש, והן סמך הנמכר כ שם הנפלא ל קמחש רש"י שם, והן סמך הרי"ש מ שם הנפלא

באר היטב

עד שפיגע לתלל כ': (ז) בתבן. ואסור למעטה ב"ט, מ"א: (ח) ונדלאה. דביח דכשר מצד שנקבר הכהל האמצעי הוי שם כסבה: (ו) דוקא. דמה שחזין לאצטבא אין לה סבה כיון דרואין

שערי תשובה

הצנן בגדול מרכבה פאם הרי דפלות מוכח צפון דר"ס ובה אצטבא במקצוע מוכח דר"ס כ"י: עקר הסכה כדניה וזה סחלק הרי כפסל היוצא מן הסכה נדון

משנה ברורה

ג (ז) לא הוי מעוט. ואפלו הנה על-ידים צלחן כרבה מחמתו. והטעם, דלאו מין סוף (ט) הוא, כגון שעטרה בקרמזים הנמצאים. (י) ויש אומרים, דאפלו מעטה בעשבים ופרחים שהם פשרים לפפך, גס-פן לא הוי מעוט, כל שלא תלאן רק לנאות הסכה בלבד ולא לשם צל, לאו שם סוף צליתו, וכדלקמן פ"סימן תרלה: (ח) מעטה בקרבים וכו'. שגנן אותם בקרקעיתיה למתפיה: (ט) לא הוי מעוט. דבטלה דעתו אצל כל אדם, (יא) שאין שום אדם מפסיד ממנו ומפיה פרוי בעפר ואבנים ומבטלן: ד (י) מעטה בתבן. אבל בששטח תבואה על-גבי קרקע לא מהני (יב) אפלו בשמבטלם, דבטלה דעתו, וכמו בקרבים וקסחות: (יא) ובטלו. צנן לעיל סימן שנת סעיף ב (יג) פלגתא בזה, ויש אומרים דוקא בשמבטל לעולם, ויש מקלין דדי בשמבטל לאותו שבת, והכא גבי סכה גס-פן די לפי זה בשמבטל לכל וימי הסג שלא להזיזם ממקומם, (יד) ונטו האזוונים להקל בזה: (יב) הרי זה מעוט. ואין צריך לנענע הסוף מתוך אף-על-גב דפסולה היתה ק"מ שמעט גבהה, וכרמוכת לעיל פ"סימן תרכו סעיף ב בהג"ה⁹⁶, ע"פ שם: (יג) עד שיבטלנו בפה⁹⁷. צנן לעיל סימן שעב סעיף טז במשנה ברורה סעיף-קטן קא, דיש אומרים שעב בשטל בלב סג"ה⁹⁸. כתב האזוונים דאסור למעטה ביום-טוב⁹⁹, דהוי קצין בנהה, וכדלעיל פ"סימן שיי סעיף י, ועוד, (טו) שמתקן הסכה בזה ומכשירה, ואסור פההיא ויהיה פ"סימן תרכו, ע"פ שם: ה (יד) אצטבא. הוא בנן אבנים או של עשבים, והוא הדין

באר הלכה

* ותלה בה דברים נאים וכו' לא הוי מעוט. ע"פ משנה ברורה שהעמקתי דלאו מין סוף הוא, והוא מקור-אברהם בשם רש"י. וצ"ע בפרי-מגדים שכתב דפ"ש"י משמע דאם עטרה בעשבים ופרחים, טמטטין, ומכלול משמע איכא. אכן אמת כדברי רש"י מבאר ג"ס"ן בבמה ראשונים, בשביל-לקט ובאור זרוע, וכן הוא בהד"א בירושלמי פרק א הלה א תה לשתו: היתה למעלה מכ' אמה ותולה בה עטרוין שסן רחויין לסוף בה, טמטטין פה לכושר ר"ל, להכשירן¹⁰⁰, וכו', ע"פ שם במפרשי. אכן אפשר דגם רש"י מודה דאם פלה איהם לנו בלבד ולא לעל דאין ויכולן למעט פיון דאין שם סוף צליתו באפן זה, כרמוכת לקמן בסימן תרלה, והירושלמי לא מקרי באפן זה: * לא הוי מעוט. ע"פ משנה ברורה מה שכתבנו, שאין שום אדם וכו' ונניח פרוי בעפר ואבנים, הוא מרבו תנאל וקארי. ולכאורה באיטן מעטה שפמיצין על-גבי רצפה בקתי צעירים, שפיר אפשר למעט בהו כשפמיצין בשטח ז' על ד' ומבטלן, והא לא שיקא טעם הניל, וביותר לפי מה שכתב הר"ן בטעמא דלא מהני בטל בקרבים משום דמשפמש הוא בהם הריד, וזה לא שיקא באותם מציעות, ואדרבה הלא הן נומדוין לזה. אכן מדברי הרב הקארי מבאר לכאורה שלא כדברינו, וזה לשונו: ואף בקרבים פחותים שחזקו של בני-אדם לבטלם בשיבה שם, מכל מקום לא נמי נמכרם דבריהם לשעורין, עד כאן לשונו, ולכאורה הינו מציעות שכתבנו, ואף אם נחלק בזה, מכל מקום כל זה הוא דוקא למאן דסבר שבטל לטובה ימים סני אגנם למאן דבעי בטול לעולם אפשר דלא מהני, מדאין דרך של בני-אדם להניחם שם לעולם (ואף בסכה המשמרת משנה לשנה) אלא נטלים אותם פ"שמתקלקלים ומבטלים אותם, או אפשר דלא קפדין בזה שהרי נוטלה על-מנת להניחה שם, וצריך עיון: * אכל סתם אינו מעוט וכו' עד שיבטלנו בפה. הנה יש מאחרונים דמפרשי דנעת המספר בעפר ואין צחיד לפנות אותו דהוי מעוט נעין בבגדו"ש ועבד-אפריסן, אכן מלשון שיבטלנו בפה לא משמע כן, והאמת יש כזה דעות כדאשונים, דנעת הצעור והרש"י¹⁰¹ הוי מעוט. ונעת רש"י וחותפת פאדלגא"ע שפ"מ צפין על הפרקע; ובשמודדן מראש והאצטבא וכלהו וכו'. והוא הדין ממש: (טז) האמצעי. הוא הדין (טז) שנגד הפת, ונקראה פן משום שפ"תם סכה הוא רק בה שלש דפנות והקביעות היא פלה פתחת: (יז) על-פני כלה. ונמצא נוצעם גם בשתי הדפנות שמהה וימנה, ונהרי יש לה שלש דפנות: (יח) אפלו מהאצטבא והלאה. ואוכלים וישנים שם. והטעם, דאנו רואים אותה אצטבא (ז) כאלו מתפשטת בכל הספה, וכדאמרין בעין זה לעיל פ"סימן תרלה סעיף ז לענן קנים הפולטים לצד הפתח, ע"פ שם: ו (יט) מן הצד. ורצה לומר, בצד דפן אחר, ומכל מקום הדינה (יא) עד דפן האמצעי, ואם-פן יש לה שתי דפנות: (כ) פחות מארבע אמות קשרה. מהורה דפן עקמה, (ט) דכל שהיא פחות מארבע אמות רואין אנו את הכהל והסוף כאלו הפל דפן שפ"תקם ונשפ"תקם פ"קרקעיתיה עד מקום הסוף הכשר, שכן דרכו של כהל להתעקם עד פרי שעור זה, ואם-פן יש לה שלש דפנות. (ג) ודע, דכל זה דוקא בשפ"תקם פ"קרקעיתיה מצינים לסוף¹⁰², דאי אינם מצינים אי אפשר לומר רואין אנו את הכהל והסוף כאלו הם דפן אחת, שהרי אין נוגעים בכל זה בזה: (כא) על האצטבא דוקא.

שערי תשובה

(ט) מן-אברהם בשם רש"י: (י) פרי-מגדים בשם הלבוש. וצ"ע באור הלכה: (יג) ר"ס"ב טו"גן בסכה. וכן כתבו הרמב"ן בחיובו לשבת פ' ק ותרפ"ב ומאירי שם, וגם הר"ן שכתב כטו"גן להלך בין פרים וכסותיה לתבואה הינו לענין בית שהוא מלא תבואה ולגבי תבואה רצוצה, ומשעם פ"תם מניח תבואה באוצר ואינו מוחז' כמה ימים, מה שאין פן הכא שהוא מניח במוקם פריסת רגלים ונפסדים, גם לדידה בטלה דעתו אצל כל אדם: (י) מגד אברהם: (יז) לבוש ודרישה וגם אליה רבה בסימן שנת. ואף שלגבי סכה הוא פלגתא כדאורייתא, אפשר דיש לצרף בזה דעת התוספות בשבת פ' ד בדברי הפתחול 'פוח' דמקראותא קמטט כל דבר ואפלו דבר הנטל (אף שהעריכה ראשונים פרצו קשות התוספות בענין אחר, ע"פ שם ברמב"ן ורש"י¹⁰³ וקארי ואור נוצע הלכות עירובין סימן קפ): (טו) לבוש-ישרוד. ובהדושי רבי צוקא איגר טמטטק במעטה בערכי-ביום-טוב רק לא בשלה, אם נשאי לבטל ביום-טוב, ונעטו, דאף-על-גב דבטול ביום-טוב שרי ובקבאר לעיל פ"סימן תמו, הכא גריעא שהרי מהקן הסכה והכשירה על-ידי בטולו, וכמו לענין להתרים פרישה בשבת דאסור אפלו בקריאת שם בלבד (ע"פ רמא פ"ז ובמפרשים) כמובן קא. ומכל מקום אפשר דיש להקל מאסור דלכטה פוסקים שהקסם בלבו גס-פן סגי (רש"י¹⁰⁴ ב"ש פ"סימן שעב במשנה ברורה פ"סימן קא בשער-הציון שם בשם ה"ח והרש"י¹⁰⁵), וכן כתב רבנו טו"ג בהלכות סכה ג"מ שכתבנו¹⁰⁶, וצ"ע בנשמת-אדם פקדל קמי: (טז) רש"י: (י) רש"י ומאירי ושאר פוסקים. וכדברנו עוד, דלא דמי לכתף פסול דאינו נגשר על-גבי סוף פשוט, דהכא הסכה קשרה בעקרה והרש"י¹⁰⁷ הוא רק בשביל הגבהה, והלא סמי¹⁰⁸: (י) רש"י: (כ) ר"ן ונסף י"ב שנה:

רש"י ב"ש פ"סימן ק"ח ז שם כוונתו לשון פירוש דאחלה, הרי"ן והא"ש שם ונמכר פקוד רט שם י טור קטב רש"י ושלוח הסכים אביו תראש, והן סמך הנמכר כ שם הנפלא ל קמחש רש"י שם, והן סמך הרי"ש מ שם הנפלא

הַלְבוֹת סִימָן תְּרַלָּג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

דְּבַעְלָה דְּנִתָּה אֶצְלָה קָל אָדָם⁶.

6) וכן סוכה שגובהה עשרה טפחים, שהניח בה סרים וכסתות או תבן שלא ביטלו, כתבו התוס' (סוכה כא, ב ד"ה שאין) והרא"ש (שם פ"ב ס"א) שהסוכה כשרה, מפני שלא התבטלו לקרקע, ולכן אינם ממעטים את שיעור הסוכה.

[משנ"ב ס"ק יא]

וְנָטוּ הָאֲחֵרוֹנִים לְהַקְלֵהוּ⁷.

7) ולעיל (סי' שנח ס"ק לח) כתב שרעת האחרונים להורות להקל בזה.

[משנ"ב ס"ק יב]

וְנָטוּ הָאֲחֵרוֹנִים לְהַקְלֵהוּ⁸ וְכִי יִדְבַּחְהוּ לְעִיל קְסִימָן תְּרַכּוּ סְעִיף בַּבַּהֲ"ה⁹.

8) וכן אם הניח קרשים על הארץ בעין רצפה, כתב הערוך השלחן (סי'ו) שאם ביטלם בפירוש, מועיל הדבר למעט את שיעור הסוכה, והוסף, שיתכן שכיון שעשאו ברצפה, מועיל הדבר אף אם הניחם בסתם ולא פירש שמבטלם שם.

9) שם כתב הרמ"א, שאין הסרת כיוסי מהסכך נחשבת כיתעשה ולא מן העשוי, כיון שאין הפסול בסכך עצמו, ואף בענינו כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק ד) בשם הפני יהושע (סוכה ב, א ד"ה תנן, ו-ג, ב ד"ה דיתה) שאף לפי דעת רש"י (סוכה ט, ב) שסכך למעלה מעשרים אמה נחשב כסכך פסול (ודלא כותו' שם שכתבו שאין חיטורן בסכך אלא בסוכה), מ"מ כיון שאין פסול בסכך מחמת עצמו אלא רק מחמת חלל עשרים שתחתיו (וראה שעה"צ (ס"ק יז)), אם כן עצם מיעוט החלל נחשב כעשיית הסוכה בכשרות, ובעין זה כתב הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב סוכה סי' ג), שהחיטורן בסוכה הגבוהה מעשרים אמה אינו בסכך אלא בדפנות (אכן, כתב שם שסוד זה שהחיטורן הוא בדפנות צ"ע, שבפשטות לא משמע כן). וראה שם שביאר, שאף לשיטת רבינו ישעיה המובאת ברא"ש (סוכה פ"א סי' ג) שסכך למעלה מעשרים אמה פסול דומה לשפודים של מתכת, אין הפסול בסכך אלא מחמת שאין רצפה בתוך עשרים, ובמיעוט הגובה מכשיר את הרצפה, ובוה אין פסול על יתעשה ולא מן העשוי, כיון שדין יתעשה בסוכה נאמר רק על הסכך ולא על הרצפה.

[משנ"ב ס"ק יג]

עַד שִׁבְעִיטָלְנוּ בַּפֶּה¹⁰ וְכִי דִישׁ אֲוִמְרִים שְׁנָם בְּבִטּוֹל בְּלָב סִימָן¹¹.

10) ואף שלענין ביטול חמץ (שיחשב כעפר) די בביטול בלב, ביאר הגר"ח שיינברג (משמרת חיים ח"א סוכות סי' ג) שחמץ הרי אינו ברשותו אלא שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו (פסחים ו, ב), וכל מטרת הביטול היא שבכך יוציאנו מרשותו, ולפיכך די שיחשוב בלבו שאינו רוצה שתהיה לו זכות בו [מפני שאין לחמץ כל

חשיבות והוא מחשיבו כעפר], אך לגבי תבן בסוכה הרי מטרת הביטול היא לבטל את מציאותו של התבן, ולכן אין די בכך שלא ירצה בו, אלא צריך באופן חיובי להופכו לקרקע הסוכה, ועל כן צריך לבטלו בפה.

11) אמנם לעיל (סי' שנח ס"ק לו) סתם שצריך לבטל בפה.

[משנ"ב שם]

בְּתַבּוֹ הָאֲחֵרוֹנִים דְּאָסוּר לְמַעְטָה בְּיוֹם־טוֹב¹².

12) ואם עבר ומיעט, כתב בשו"ת שואל ומשיב (חמישאה סי' ט) שלכאורה הסוכה פסולה משום ימצוה הבאה בעבירה, שהרי הביטול עצמו אינו נחשב תיקון אם לא מחמת המצוה, ואם כן נחשב שהעבירה נעשתה בשעת המצוה, ודינה כימצוה הבאה בעבירה.

[שעה"צ ס"ק טו]

וְכֵן פָּסַב בְּפִי מַצוֹת הַהִלְכוֹת כִּכָּהֵן פֶּה שְׂפָתָיו¹³.

13) שם (פ"ד מהל' סוכה הי"ג) כתב, שהטעם שמותר לבטל ביום טוב, אף על פי שעל ידי כך מחשיבים את הדבר המתבטל כקרקע דומה הדבר למלאכת בונה, הוא כיון שהמבטל אינו עושה שום מעשה, ולא צריך אפילו דיבור, שהרי די בביטול בלב [ולכן גם אינו נחשב כמתקן את הסוכה, אף על פי שהתוצאה ממחשבתו היא שהסוכה תוקנה].

[שעה"צ ס"ק יז]

וְקָלָא סְפִי¹⁴.

14) ואף שלענין שיעור הכשר סוכה דינו של סכך פסול קל יותר, שהרי כשהוא פחות משלשה טפחים מצטרף לארבעה טפחים ומשהו כדי להשלים שיעור סכך בסוכה קטנה [כמבואר בשו"ע לעיל (סי' תרלב ס"א)], ואילו לענין דין 'פסל', מבואר בשו"ע באן שאין מזה שמוחוץ לאצטבא מצטרף להשלים את החלק שעל גבה, ואינו כשר אלא אם כן יש על גבי האצטבא שיעור הכשר סוכה, דהיינו שבעה טפחים, ביאר החו"א (א"ח סי' קמר ס"ק ה) שבין שהסכך שעל גבי החלל שמוחוץ לאצטבא אינו נחשב כנמצא במקום הסוכה, אלא רק כסכך שנמשך אל מחוץ לסוכה, אינו יכול להצטרף להשלים שיעור סכך של הכשר סוכה, ורק לאחר שיש סכך כשיעור הכשר סוכה במקום אחד, כשר מה שמוחוץ לאותו מקום מדין 'פסל', אכן, סכך פסול פחות משלשה טפחים שנמצא בתוך חלל הסוכה, מתייל להשלים שיעור הכשר סוכה.

[משנ"ב ס"ק כ]

וְנָקָא בְּשִׁהַדְּפִנִּית מְגִיעִים לְסִכְךָ¹⁵.

15) אמנם, לעיל (סי' תרלב ס"ק ד) הביא שיש חולקים, וסוברים שאין צורך שיגיעו הדפנות לסכך כדי לומר דין דופן עקומה.

הַלְבוּת סִימָן תְּרַלָּג תְּרַלָּד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כא]

וְאִם־כֵּן הוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הַדְּפָנִים¹⁶.

16) וכן מובאר בשעה"צ לעיל (סי' תרלב ס"ק ד') שאי אפשר לשבת מתחת סכך בזמן שהוא נחשב כדופן עקומה. ואף שלגבי סוכה העשויה בצריף, כתב הרמ"א לעיל (סי' תרלא ס"ה) שאם הדפנות עשויות ממין הכשר לסיבך מותר לשבת תחתיהן, אף שהעשרה טפחים הסמוכים לארץ נחשבים כדופן. ביאר המג"א (כאן, ס"ק ו') שכיון שההיתר בסוכה העשויה בצריף הוא משוב שהדופן המושווה נחשבת כאהל, דומה הדבר כאילו הדפנות הוגבהו באויר עשרה טפחים והן מאהילות עליו מלמעלה, אם כן אינו נחשב כיושב תחת דופן [וראה ספר הערות סוכה ד, א].

[שעה"צ ס"ק כג]

פֶּשֶׁי כְּמִצְדָּם¹⁷ וכו', וְכֵאֵם אֶחָד צָרִיף עִינָם¹⁸.

17) ולהוציא אחד את השני בברכת לישב בסוכה באופן זה, הסתפק הגרי"ש אלישיב (הערות סוכה ד, א) בדבר, כיון שכלפי המבקר האדם השני אינו יושב בסוכה, אלא מתחת דופן.

ולגבי סוכה שיש לה שלש דפנות וסכך פסול יוצא מאמצע הדופן האמצעית על פני כל אורך הסוכה ומהלקה לשנים, אלא שכל צד כשר מדין דופן עקומה, הסתפק הגר"ש אויערבך (ספר הסוכה פסקים והערות אות ג, שו"ת מנחת שלמה מהדורת סי' ט אות ב) אם מותר לשני אנשים לאכול בשני החלקים באותו זמן, וכתב שאין להזכיר מכאן שמוות, כיון שלגבי אצטבא הרי האצטבא עצמה כשרה מדין דופן עקומה, ועל כן יכול כל אחד להחשיב את מקומו כפסול היוצא מן הסוכה, מה שאין כן בסוכה שיש סכך פסול באמצעה, שכל אחד צריך שהסכך שבצד השני יחשב כדופן עקומה כדי להבשיר את הצד שלו [וראה מה שכתבנו בשעה"צ לעיל (סי' תרלב ס"ק יד)].

18) אכן להחליט בכל כניסה לסוכה באיזה צד הוא הרוצה להשתמש, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רכ) שמסתבר שמוותר, אלא שלמעשה צ"ע.

[שעה"צ ס"ק כה]

דְּאֵינָה אֵלָּא זְמִירוֹת קְעֻלָּא¹⁹.

19) ובביאור מחלוקת הרמב"ם והשו"ע, כתב בחי' מרן ר"ז הלוי (על הרמב"ם הל' סוכה) שלדעת הרמב"ם אין דין שתהיה הסוכה 'דירה', שהרי לא נאמר בגמ' דין שתהיה 'דירת עראי' אלא רק שלא תהיה דירת קבע, ולפיכך סוכה שקשה לדור בה מחמת הוציא וברוי אינה פסולה, אף שאינה 'דירה'; והחיסרון הוא רק באופן קיום המצוה של הגברא, שאינו יכול לקיים בה בראי מצות 'תשבו כעץ תחרו', והיסרון זה אינו אלא לזהירות בעלמא, אך לדעת השו"ע כל פחות מעשרה טפחים אינה דירה, ולפיכך כשהוציא יורדים להוכיח עד שקשה לדור בה, הרי היא פסולה.

[משנ"ב ס"ק כז]

וְלֹא תִקְרִי עַל־דִּינָה דִּינָה סְרוּחָה²⁰.

20) ולענין גויי סוכה שמקשים על היור בסוכה, כגון ענבים ושמים שמלכלכים את הבגדים שנועמים בהם, כתב בשו"ת הרשב"א (חי'א סי' נו) שאינם מנעמים את שיעור הסוכה, כיון שכל דבר שנחשב כגוי אינו נחשב כגורם לדור בדירה סרוחה, וביאר, שאילו היה בעל הסוכה מצטער מהם, לא ידע מיתחם, מה שאין כן הוציא שזרדים לסוכה מהסכך, שאין מנצאים שם מרצתו, ואנן סהדי שנפשו קצה בהם.

ואם גויי הסוכה תלויים בהוציא, הסתפק הפתחי תשובה (הובא בק"פ החיים ס"ק לט) האם נחשבת הסוכה כדירה סרוחה, וכתב, שאם צריך את ההוציא כדי לתלות את הגוי על גביהם, מסתבר

שאינה נחשבת כדירה סרוחה וכי משתמש בהוציא לגוי.

[משנ"ב ס"ק כט]

יֵשׁ מִן הַפּוֹסְקִים שֶׁהִתְמִירוּ כְּתוּבָה וכו', כִּינן שְׁהוּא פְּחוּתָה מְעַשְׂרָה טְפָחִים²¹.

21) וסוכות בזמנינו העשויות במרפסת שיש בצידה מעקה מאבן ברוחב שלשה טפחים ועליו מונחות הדפנות, דן הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה תניא סי' נו אות א) לפוסלן מחמת שהדפנות אינן משתייכות לשטח החקוק, אך בסוף דבריו חזר בו, מאחר שמבואר בשערי תשובה לקמן (סי' תרלד ס"ק ב) בשם שו"ת דבר שמואל (סי' רג) ובכ"פ החיים (שם ס"ק ו') בשם שו"ת קול הרמ"ז (סי' ל) שאפשר להשתמש על מדרגה בגובה עשרה טפחים שנמצאת בסוכה, כיון שאף המדרגה נחשבת כקרקע, וכן כתב בשו"ת שט"ח הלוי (חי'א סי' קמה) שמוותר הדבר לכתחילה, וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש חי'ג פכ"ד אות ה).

ואם אין בחלל הסוכה שבעה טפחים בלא צירוף המדרגה, ועל ידי המדרגה נשלם שיעור הכשר סוכה, מבואר בשו"ת דבר שמואל (שם) שאם יש על גבה הלל עשרה טפחים עד לסכך, נוהגים להקל בזה ולשבת על המדרגה, ומי"מ סיים שלמעשה לבו נוקפו קצת, וראה מה שכתבנו בזה לקמן (סי' תרלד ס"ק ה).

22) ואף על פי שכתב בתחילת דבריו שדין לבד מועיל בחקק מחמת שנהשב כאילו הדופן מתקרבת לשפת החקק [בדעת חו"ס סוכה ד, ב ד"ה פחות], ולא להיפך [ברש"י שם ד"ה פחות], מי"מ לא כתב שצאטר לשבת על שפת החקק משום שמקום זה נחשב כמחוץ לדופן הסוכה, כפי שכתב המהר"ל"ח (חי' הגהות על הטור אות ה), אלא רק משום דירה סרוחה, כדעת הפר"ש (אות א) והט"ז (סי' יא). אמנם, לגבי סוכה שדופנה מונחת באלכסון על כותל, והיא עשויה ממין הכשר לסכך, כתב הרמ"א לעיל (סי' תרלא ס"ה) שמוותר לישון תחתיה אף שהגובה שם הוא פחות מעשרה טפחים [וכן העירו המהר"ל"ח (שם) והמג"א (סי' ח)]. וביאר החו"א (או"ח סי' קמד ס"ק א), שההיתר שם אינו מדין 'פסול' [וראה רא"ש (שם פ"א סי' לו) שכתב בזה הלשון 'מידי דהוה אפסול', כיון ש'פסול' אינו יכול להבשיר דירה סרוחה, אלא ההיתר הוא משום שכל מה שתחת הדופן המושווה נחשב כחלק מאהל הסוכה ופסול אליו, אך בחקק, ששפתו אינה נחשבת כחלק מהסוכה עצמה, אלא כחלק נוסף שלא שייך להכשירו לולא דין 'פסול', אין להכשירו, כיון שאין שם גובה עשרה טפחים.

סימן תרלד

שְׁלֵא תִהְיֶה פְּחוּת מִן שְׁבָעָה עַל שְׁבָעָה

[משנ"ב ס"ק א]

דְּנָהוּ שֶׁעֵשֶׂה שֶׁמִּתְקִין רֵאשׁוֹ וְנָפוּ שֶׁל אָרְסוֹ¹.

1) ואף שסוכה שמהזיקה רק ר'אשו ורובו אינה ראויה לשינה בלא כיווף הידים והרגלים, מובאר ברמ"א לקמן (סי' תרמ ס"ד) שאין אדם ספור מלישון בה מדין מצטער, וביאר המשגיב (שם ס"ק כו) שהוא מפני שדרך האדם לישון לפעמים כפוף באופן זה.

ולענין האם דין זה שיכול לשבת בסוכה שרק ר'אשו ורובו בתוכה הוא גם לכתחילה, דעת הגר"ש אויערבך (ספר הסוכה פסקים והערות אות טו) והגר"ש אלישיב (השו"ת חמד סוכה ג, א) שאין מעלה בכך שיהיה כל גופו בסוכה, והראיה לכך, שהרי אין אנו מקפידים כלל שלא יהיו הרגלים תחת השולחן, גם כשהוא גסה עשרה טפחים ונחשב המקום שתחתיו כרשות אחרת, וכן מובאר המשך בעמוד הבא

הלכות סבה סימן תרלג תרלד

צח באר הגולה

ג נקבא שם דלא אמרין גוד אסיק מחיצתא רבועין מחצות הנכרות ס מלקח שם ריש סכא ע שם בגמרא ד פ מיקרא שם צ שם בגמרא ד

לכל צד פחות מארבע אמות, (כב) כשרה על האצטבא (כג) אפלו אם גבוה יותר (ד) מעשרה, ואם יש בינה למתל ארבע אמות, פסולה (כד) יאפלו האצטבא גבוה (ה) עשרה: ח (כה) סבה שאינה גבוה עשרה טפחים, פסולה: ט "היתה גבוה מעשרה (כו) והוצין יורדין לתוך עשרה, אפלו אם המתן מרפה מצלתן, פסולה. יאכל אם (ט) (כז) הנוזין יורדין לתוך עשרה אינם פוסלים: י "היתה גבוהה מעשרה (כח) וחקק בה להשלימה לעשרה ויש בחקק שעור הכשר סבה, אם אין בין חקק למתל (כט) שלשה טפחים, (י) כשרה, (ל) יש ביניהם שלשה טפחים, (יא) פסולה:

א מיקרא רוב חזא סבה י ויקרא קראי שם ויירף סאיך פקק ב ויקרא טי

תרלד שלא תהיה פחות מן שבועה על שבועה, ובו ד' סעיפים:

א **סבה שאין בה (ב) [א] שבועה על שבועה,

שערי השוכה

[א] שבועה. עבדיט. וצין פפי' שקטב לישב דעת החוסמת פנסה שלקוניו וכלשיטה הפיח. תס"י פתב שפצא בחוס' על קלף ישן פנסתא שקפניו, ועיש דגם סביח גישה פתב להחטיר למעשה. עיש. וצין בכרזיטמואל סקן (ט) הנוזין. וחי'ה פל דבר שאינו חשוב אהל, ש"ג: (י) כשרה. התינו בתוך חקק ולא חרצה לו, צין ט"ו ומ"א: (יא) פסולה. ולא אמרין הפן עקמה, דלא מקרי הפן קלל פין שאינו גבוה וי"ד:

הספק כאלו הוא פתל עקם. וצין מ"א: (י) מעשרה. ולא אמרין דעו הוי אצטבא רשות אחר: (ח) עשרה. ר"ל פין שיש עליו הקשר סבה באותו אצטבא הוי אמרין גוד אסיק מחצה על האצטבא קמ"ל דלא אמרין פן. וצין ט"ז: (ט) הנוזין. וחי'ה פל דבר שאינו חשוב אהל, ש"ג: (י) כשרה. התינו בתוך חקק ולא חרצה לו, צין ט"ו ומ"א: (יא) פסולה. ולא אמרין הפן עקמה, דלא מקרי הפן קלל פין שאינו גבוה וי"ד: (ב) שבועה. צין ט"ז ומ"א שהגיהו בחוס' דף ג ע"א ד"ה לא נצרכה וכו' דרלמא אצבה טובא אכל לא היתה רחבה ז"ט וכו'.

באר היטב

המשם ולהלן אי אפשר להכשיר אגבה דאצטבא פדלעיל. (כז) והא ליכא שם ספק פשרה, שהרי עשית לסקף דין, ואם-כן הוא יושב סתת הדפן¹⁶. (כח) ומפל מקום לצד הפתח מטר לישב אף להלן מן האצטבא, דשם יש ספק, רק שהוא למעלה מעשרים, ושפיר מותר אגבה דאצטבא, וכבסעיף שלפני זה: ז (כב) כשרה על האצטבא. בפוקר לעיל, מתורת דין עקמה. (כג) ואשמועינן הכא דגם בכמה רוחות פתח-אחת אמרין דין עקמה בעניינה: (כד) אפלו אם גבוה וכו'.

באר הלכה

ותרין דלא נמי מעוט, ומן הרא"ש ליכא לאוהאי מידי. וצין פתב הפגיד פוק ה מהלכות סבה שקטב דדעת הרמב"ם דלא הוי מעוט, וכל זה דלא פצטת'נקנים:

משנה ברורה דמשם ולהלן אי אפשר להכשיר אגבה דאצטבא פדלעיל. (כז) והא ליכא שם ספק פשרה, שהרי עשית לסקף דין, ואם-כן הוא יושב סתת הדפן¹⁶. (כח) ומפל מקום לצד הפתח מטר לישב אף להלן מן האצטבא, דשם יש ספק, רק שהוא למעלה מעשרים, ושפיר מותר אגבה דאצטבא, וכבסעיף שלפני זה: ז (כב) כשרה על האצטבא. בפוקר לעיל, מתורת דין עקמה. (כג) ואשמועינן הכא דגם בכמה רוחות פתח-אחת אמרין דין עקמה בעניינה: (כד) אפלו אם גבוה וכו'.

משנה ברורה

ותרין דלא נמי מעוט, ומן הרא"ש ליכא לאוהאי מידי. וצין פתב הפגיד פוק ה מהלכות סבה שקטב דדעת הרמב"ם דלא הוי מעוט, וכל זה דלא פצטת'נקנים:

* סבה שאין בה שבועה וכו'. צין משנה ברורה מה שכתבנו בשם הפג"ח אבדקס דאם מקום אחד יש קרן וכו'. ונהה בבג"י'ישע ובבב"ר' יעקב פקפקו מאד על ראינו טקטו'גלות. דשאני הסם דקטו'גלות הוא חדר בפני עצמו והמחצה מפקקת ורק שפתחו לסבה גדולה, מה שאין פן הבא שאין חלוק קלל. אפשר דנתבטל לגבי סבה גדולה. ונהה מה דחבאי בבב"ר' כנה היא חולקת רשות לעצמה ואין הכתלים שזכים לה כולל: (כד) אפלו האצטבא גבוה עשרה. קא משמע לן לאפוקי טמאי דסלקא-דעמך פש"ס רבגבה פנה אינה צריכה כולל לכתלים של סבה, דאית לה כתלים הידה, דאמרין גוד [השפה של האצטבא] אסיק מחיצתא ודפני האצטבא הם רבנותיה לסבה, קא משמע לן דלא אמרין הכי, דבסבה פנינן שהיא מחיצתיה נפרות: ח (כה) סבה שאינה גבוה עשרה. רוצה לומר, החלל שלה מן התקוע עד הספק: ט (כו) והוצין וכו'. ונהה אמינא (כז) פין דאין עקר הספק למטה מעשרה אלא קצות הספק ולא חשיבי, וגם אין בהם פדי שעור סבה, היתה כשרה, קא משמע לן (כח) אפלו הכי פסולה, משום דסוף-סוף קשה לאדם לדור בסבה פו ודינה סרוחה היא: (כז) הנוזין וכו' אינם פוסלים. דכין דהם לניי הסבה, (כז) בטילי אגבה דספק ולא מקרי על-תדיו'ה דינה סרוחה¹⁸. (כז) ומבאר בפוסקים שהוא הדין אם פלה פלים וכדומה לכתב: י (כח) וחקק בה להשלימה לעשרה. והוא הדין אם היה הספק עב ונטל מן הספק מלמטה עד שנעשית גבה עשרה, כשרה (מ"א): (כט) שלשה טפחים כשרה. דאמרין לבוה, והוי כמו הכתלים מגיעים עד החקק. ומפל מקום לאכל לישן חוץ לחקק, פין לצד הפתח בין לצד הכתלים, (סג) יש מן הפוסקים שהתמירו פנה¹⁹ ולא מתכשר אגבה דחקק, וכדלעיל באצטבא באמצע, דסוף-סוף דינה סרוחה היא שם פין שהיא פחותה מעשרה טפחים²⁰: (ל) יש ביניהם שלשה טפחים פסולה. ולא מתכשר משום דפן עקמה דהנינו כאלו הדין נצטק למעלה עד המקום שפגג החקק, (כט) שכל שאינה גבוה עשרה טפחים איננה דפן ולא נאמר בה הלכות דפן: א (א) שבועה על שבועה. דנהו השעור שפתחוק (ב) ראשו ורבו של אדם ושלחן טפת. וצין באחרונים (ג) שהסכימו, דכין פארך ובין פרמב לא יחסר משבועה טפחים, ועל-כן אם בצד אחד פחות משבועה טפחים ובצד השני ארף הרבה יותר, לא מהני לנה²¹. כתב

שער הציון

(כז) פוסקים: (כז) דגול מרובה ומחצית-השקל ובבב"ר'יעקב. וצין בבב"ר'מגדים: (כז) גמרא. וגם כאן לא נזקא על האצטבא. דבמקום שאין דין כגון נגד הפתח מטר משעם פסל. וצין בנב"ל מרובה שפתב דאם יש לה ד' דפנות ויש לכל צד פחות מר' אמות, כל הפכה כשרה כגש באצטבא שעור סבה ונטעמו, ורבכל פסם יש לומר אני מחשב זה כפסל היצא והשאר כ' דפנות כדפן עקמה. וצין בבב"ר'יעקב דכדוד להחיד זה דוקא בשני גב' אדם¹⁷. שנה יכול לשמש כצד זה ויחשב אותה כפסל וצודים אחרים כדפן עקמה, ואדם אחר יכול להשתמש בצד שפגגו פן ויחשב הפסל שחברו יושב פתחו כדפן ושהוא יושב פתחו הפסל היצא מן הספק [זה הטר, משה שקטב השור בסימן תרלב והובא שם פגג'אבדקס סוף-קטן ד', ובאדם אחד צריך עי"ה¹⁸], וצין שם בחוסמות-בב"ר'ים: (זז) ר"ן: (כז) ופשמע מהמחבר דאפלו בדיכוד פסילה, ובן העתק בפרוש רבנו חננאל ובן כתבו הרי"ף גיאות והרי"ב"א, ולאפוקי מלשון הרמב"ם דמשמע לקאנה מנה דאינה אלא והירות כעלמא¹⁹ וכדינה סרוחה ממש היא, והנינו שהטכך גיחה כע' דלא פסל שם הרמב"ם גבי פן דר'אבד. וצין מאירי שהביא דעות פנה: (כז) רי"ט"א: (כז) מ'ג'אבדקס ששם שלטי-גפודים, צין שם היטב. וכתב בבב"ר'מגדים: ואפשר דאף יזי מימן סבה, כגון שלשנים וצושים נאים, אין ממעטין השעור של י טפחים פין שחלצן לניי: (כז) טור ופ"ח תרישה וט"ז: (כז) גמרא: (ב) דגבא באבדקס יתיב [הרא"ש]. ולכאורה הרי אדם יושב בששה טפחים וטכא לשלחנו. ודי בששה על שבועה ואפשר דכין שבועה מצד אחר. צריך להיות שבועה מפל צד פני שייכל האדם לישב בכל מקום ומקום [מאמר מרדכי]. וממק'אבדקס משמע עוד טעם בשם רש"י, לפי שדבר סעודתו פוסקה ואין אולקין וקופין ויושבין פמוט, לסיקן צריך שבועה על שבועה להיות פנה ראשו ורבו ושלחנו ואף הפרימגרים פקפק דלא נמצא זה ברש"י, ואפלו לדין שיושבין וקופים והוי מני בששה על שבועה [דהנינו עם השלחן]. מפל מקום בעיני שבועה על שבועה. דכציר מנה לאו דינה היא כולל אלא דינה סרוחה, פמו שכתב הר"ן פקק ב. וצין בבב"ר' הלכה: (ז) ט"ז ויגמ'אבדקס ואליה רבה ותכס צבי וטאמר'טכדי, דלא פכ"ח:

